

Teologian ja uskonntutkimuksen valintakoe 2024

Ennakkomateriaali:

Vähäkangas, Auli, 2023, Deathscapes in Finnish funerals during Covid-19, *Approaching Religion* 13, 21-37.

Kahlos, Maijastina, 2023, Miekalla vai nuijalla? Augustinus, Petilianus ja keskustelu uskonnollisesta painostuksesta donatolaiskiistan aikana myöhäisantiikissa, *Teologinen aikakauskirja* 128, 286–302.

OSA 1

Aineisto: Barnabaan kirje luvut 9–16. Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

TEHTÄVÄ 1. Millä tavoin kirjoittaja tulkitsee Vanhan testamentin tekstejä vertauskuvallisesti? (10 p.)

Kirjoita vastaus esseemuodossa. Tehtävän maksimipistemäärä on 10 p. Kirjoita enintään 4000 merkin mittainen vastaus (sisältäen välilyönnit).

Mallivastaus:

Barnabas tulkitsee Vanhan testamentin tekstejä monin tavoin vertauskuvallisesti kristillisestä näkökulmasta (0,5 p.). Hänen mukaansa ympärileikkaus ei ole ruumiillinen teko (0,5 p.) vaan toteutuu kuuntelemalla ja uskomalla (0,5 p.). Kun Abraham ympärileikkasi kahdeksantoista ja kolmesataa miestä, kyseessä oli vertauskuva, jossa numeroita merkitsevät kirjaimet muodostavat Jeesuksen nimen kaksi ensimmäistä kirjainta sekä ristin (0,5 p.).

Barnabas esittää myös, ettei ruokasäädöksiä pidä tulkita kirjaimellisesti syömisestä pidättäytymisenä (0,5 p.). Tooran kiellot eivät tarkoita eläimiä vaan syntisiä ihmisiä: jumalattomia, varkaita ja seksuaalisiin synteihin syyllistyviä. Esimerkiksi Mooseksen kielto syödä sikaa tarkoittaa sian kaltaisia ihmisiä, jotka unohtavat Jumalan yltäkylläisyydessä (0,5 p.). Käsky syödä märehtijöitä, joilla halkinaiset sorkat, sen sijaan viittaa ihmisiin, joiden kanssa tulee seurustella. Tällaiset ihmiset mietiskelevät Jumalaa ja elävät kahdessa maailmassa (0,5 p.).

Myös vesi eli kristillinen kaste on ilmoitettu Vanhassa testamentissa vertauskuvallisesti (0,5 p.). Esimerkiksi Psalmeissa kuvataan veden äänen istutettua puuta, joka tuottaa hedelmää. Barnabaan mukaan tämä psalmi esittää sekä kasteen että ristin samassa vertauskuvassa (0,5 p.).

Samoin risti on ilmoitettu vertauskuvallisesti Vanhassa testamentissa (0,5 p.). Esimerkiksi Mooses rakensi esikuvan ristille ojentaessaan kätensä sodassa, jotta israelilaiset voittaisivat (0,5 p.).

Barnabas käsittelee myös kysymystä, kuka on liiton perillinen eli kenelle Jumalan kanssa tehty liitto kuuluu (0,5 p.). Hän tulkitsee esimerkiksi kertomuksen Rebekkan kohdussa olevista kahdesta kansasta niin, että se viittaisi juutalaisiin ja kristittyihin, joista nuorempi eli kristinusko on voimakkaampi (0,5 p.). Barnabaan mukaan liitto annettiin kyllä juutalaisille, mutta he eivät olleet sen arvoisia (0,5 p.). Kristityt sen sijaan saivat liiton suoraan Herralta, eivät Mooseksen välityksellä (0,5 p.).

Barnabas tulkitsee luomiskertomuksen vertauskuvallisesti esittämällä, että Jumalalle yksi päivä vastaa tuhatta vuotta, joten luomisen kuusi päivää tarkoittavat kuuttatuhatta vuotta (0,5 p.). Sapatista Barnabas toteaa, että vain Jumala voi pyhittää sapatin, ihminen ei siihen kykene (0,5 p.). Kristityt juhlivat kahdeksatta päivää eli sunnuntaita, ei sapattia, Jesajan ennustuksen mukaisesti (0,5 p.).

Temppelistä Barnabas toteaa, että juutalaiset ovat erehtyneet pannessaan toivonsa fyysiseen rakennukseen (0,5 p.). Oikea temppeli sen sijaan on uskovan oma ruumis eli hengellinen temppeli (0,5 p.).

OSA 2

Kysymykset Maijastina Kahloksen artikkelista "Nuijalla vai miekalla? Augustinus, Petilianus ja keskustelu uskonnollisesta painostuksesta donatolaiskiistan aikana myöhäisantiikissa".

TEHTÄVÄ 1. Mistä aiheista donatolaiset ja caeciliaanit kiistelivät? (5 p.)

Kirjoita vastaus esseemuodossa. Tehtävän maksimipistemäärä on 5 p.

Donatolaisten ja caeciliaanien kiista liittyi siihen, miten kohdella vainojen aikana uskostaan luopuneita kristittyjä vainojen jälkeen. Donatolaisten mielestä nämä tarvitsivat uuden kasteen voidakseen kuulua kirkkoon (0,5 p), mutta caeciliaanien mukaan tämä ei ollut tarpeellista (0,5 p). Toisin kun caeciliaanit, donatolaiset pitivät vainoihin taipuneita pappeja langenneina, jolloin näiden suorittamat rituaalit eivät olleet enää päteviä (*lisäpiste 0,5 p*). Molemmat puolet katsoivat edustavansa aitoa katolista kirkkoa (*lisäpiste 1 p*), ja 400-luvun alussa caeciliaanien puoli pyrki vakuuttamaan keisarillisen hallinnon siitä, että kiista ei ollut vain kirkon sisäinen mielipide-ero (eli skisma) kuten donatolaiset sanoivat (0,5 p), vaan donatolaisten kanta edusti oli heresiaa (0,5 p), Tällöin heihin pystyttiin kohdistamaan kerettiläisiä vastaan säädettyjä lakeja, joilla hallinto pyrki pitämään kirkon opetuksen yhtenäisenä ja siten takaamaan yhteiskuntarauhan erilaisten näkemysten välillä (1 p). Kiistassa oli myös kyse erimielisyydestä sen suhteen, saako kirkko turvautua kristittyyn valtiovaltaan kohdistakseen väkivaltaa vääräuskoisiin: caeciliaanien mukaan tämä oli sallittavaa uskon suojelemiseksi (*lisäpiste 0,5 p*), kun taas donatolaisten mielestä kaikki väkivalta uskonnon nimessä on väärin (*lisäpiste 0,5 p*). Keskustelu martyyriudesta liittyi tähän väittelyyn esivallan roolista 'oikean' uskon ylläpitäjänä: Augustinus kritisoi donatolaisia siitä, että ns. Vapaaehtoinen martyyrius, kuten temppelien tuhoaminen ja tässä mellakoinnissa kuoleminen, tai itsemurhan tekeminen, eivät

tuoneet kuolleelle marttyrin arvoa (1 p). Donatolaiset kutsuivat itseään 'marttyyrien kirkoksi' (*lisäpiste 0,25 p*), ja Augustinus kritisoi tätä termiä kutsumalla tällaisia tekoja ennemmin rikoksiksi kuin uskon puolesta taisteluksi, koska levottomuudet rikkovat yhteiskuntarauhaa ja vaikeuttavat elämää myös kristityille. (1 p)

TEHTÄVÄ 2. Mitä retorisia strategioita Augustinus ja Petulianus käyttivät väittelyssään? (3 p.)

Kirjoita vastaus esseemuodossa. Tehtävän maksimipistemäärä on 3 p.

Augustinuksen retoriikassa keskeistä on oman puolen laillisuuden korostaminen: aiheesta tuli järjestää julkinen väittely, jossa kaikki omat ja vastapuolen argumentit kirjattiin ylös, ja kaikki dokumentaatio piti olla keisarillisen hallinnon saatavilla (0,5 p). Hän myös korosti vastapuolensa laittomutta kutsumalla donatolaisia kerettiläisiksi (0,5 p). Augustinus kuvasi donatolaiset myös vaarallisiksi yhteiskunnalle, luoden tätä kuvaa yhdistämällä väkivaltaiset circumcelliones-taistelijat donatolaisiin (*lisäpiste 0,25 p*). Petulianusin retoriikassa keskeistä oli vetoaminen vainoihin: donatolaiset olivat aitoja Raamatussa ja marttyyrien vainoissa kuolleiden jälkeläisiä, koska eivät olleet luopuneet uskostaan vainojen aikana (0,5 p), eivätkä nyt kun caeciliaanit jälleen vainosivat heitä valtiovallan avulla (0,5 p). Yhteinen retorinen strategia molemmilla oli vetoaminen ennen kaikkea Raamattuun (1 p).

TEHTÄVÄ 3. Tutkijat ovat esittäneet erilaisia näkemyksiä siitä, mitä circumcelliones-taistelijat olivat. Mitkä tulkinnat Kahlos esittelee artikkelissaan? (2 p.)

Kirjoita vastaus esseemuodossa. Tehtävän maksimipistemäärä on 2 p.

(*tutkijan nimen muistamisesta saa lisäpisteen 0,25 p*)

Brendt Shaw'n teoria on, että circumcellionesit olivat maatalojen kausityöläisiä, joita palkattiin erilaisiin mellakoihin eri ryhmien toimesta (0,5 p). Noel Lenskinin mukaan he olivat ennemmin yksi monista yksityisistä militoista, joita oli syntynyt Pohjois-Afrikassa keskushallinnon rapistuesssa (0,5 p). Leslie Dossey ehdottaa, että ryhmä olisi ollut alueen vaurastuneita talonpoikia, jotka olisivat vaurastuttuaan aseistautuneet ja ryhtyneet nostamaan asemaansa maanomistajia vastaan (0,5 p). Michael Gaddis taas näkee circumcellionesit kristittynä fanaattisena ryhmänä, joka käytti terroria ja itsemurhaiskuja voimakeinoinaan (0,5 p).

OSA 3

Kysymykset Auli Vähäkankaan artikkelista "Deathscapes in Finnish funerals during Covid-19".

TEHTÄVÄ 1. Tehtävässä esitetään viisitoista väittämää. Jokaiseen väittämään tulee vastata yllä esitetyn materiaalin pohjalta, onko se tosi vai epätosi.

Vastausvaihtoehdot ovat tosi / epätosi / jätän vastaamatta. Oikeasta vastauksesta saa 0,5 pistettä, väärästä -0,5 pistettä. "Jätän vastaamatta" - vaihtoehdosta tai kokonaan vastaamatta jättämisestä saa 0 pistettä. (7,5 p.)

Tehtävänanto oli osin puutteellinen. Tehtävästä 1 saattoi saada -7,5...+7,5 pistettä ja tehtävästä 2 saattoi saada 0...+2,5 pistettä. Valintaperusteissa on kuitenkin määrätty, että "voit saada 0–10 pistettä jokaisesta osasta". Jos hakija sai osan 3 tehtävästä alle nolla pistettä, niin Opintopolussa hänen pisteikseen tässä tehtävässä muutettiin nolla pistettä.

1. Tuhkauksen suosio on Suomessa kasvanut, mutta vuonna 2020 arkkuhautauksien vuosittainen määrä ylitti vielä tuhkausten määrän. (Epätosi)
2. Toisin kuin muissa pohjoismaissa, Suomessa hautajaisiin osallistuu enemmän ihmisiä kuin aiempina vuosina. (epätosi)
3. Käsite 'kuolemantilat' (engl. deathscape) kattaa kuolemaan liittyvän fyysisen, sosiaalisen ja rituaalisen tilan. (Tosi)
4. Kuolemantilojen (engl. deathscape) käsitteen avulla voidaan tutkia kuolemaan liittyviä virtuaalisia tiloja. (Tosi)
5. Artikkelin tulosten pohjalta jää epäselväksi, ovatko kuolemantilat (engl. deathscapes) yhteisiä tai jaettuja. (Tosi)
6. Artikkelissa käytetyt analyysimenetelmät ovat temaattinen analyysi ja diskurssianalyysi. (epätosi)
7. Tutkimukseen osallistui yksi muslimi. (epätosi)
8. Artikkelin tulosten yksi pääteemoista oli nimetty "Kuvitteelliset hautajaistilat" (engl. Imaginary funeral spaces). (epätosi)

9. Artikkelin mukaan virsien laulaminen hautajaisissa ei ollut koronan aikana yhtä tärkeää kuin aiemmin. (Epätosi)
10. Koronan aikana hautaan siunaamisia ja muistotilaisuuksia järjestettiin usein ulkona (Tosi)
11. Osa omaisista rakensi hautajaisten ajaksi muistopöydän vainajan kotiin (Epätosi)
12. Osa omaisista oli helpottuneita, kun heidän ei tarvinnut koronarajoitusten aikana osallistua hautajaisiin. (epätosi)
13. Omaisille ei ollut suurta merkitystä sillä, osallistuivatko he muistotilaisuuteen etänä vai paikan päällä. (Tosi)
14. Yksikään tutkimukseen osallistuvista ei ollut itse osallistunut hautaan siunaamiseen etänä. (Tosi)
15. Tutkimukseen osallistuvat kokivat luonnon merkittäväksi rituaaliseksi tilaksi. (Tosi)

TEHTÄVÄ 2. Millaista aineistonkeruumenetelmää Vähäkankaan artikkelissa käytettiin ja miksi? Pohdi, millaisia vahvuuksia ja haasteita menetelmän käyttöön sisältyi suhteessa saavutettuihin tuloksiin. (2,5 p.)

Esimerkkivastaus (max. pisteet 2,75. Pisteitä voi saada myös omasta oivaltavasta (ja paikkaansa pitävästä) pohdinnasta tämän esimerkkivastauksen ulkopuolelta):

Tutkimuksessa käytettiin aineistona henkilökohtaisia kirjeitä (0,5), koska se oli turvallinen tapa kerätä aineistoa koronan aikana altistumatta virukselle (0,5). Tutkimukseen osallistumiskutsua levitettiin sanomalehdissä (0,25), sosiaalisessa mediassa (0,25), sekä surujärjestöjen kautta (0,25).

Aineistokeruumenetelmän vahvuutena oli, että vastaajat saivat rauhassa pohtia vastaustaan (0,5). Aineistonkeruumenetelmän haasteena oli, ettei vastausten laajuuteen tai laadulliseen sisältöön voitu samalla tavalla vaikuttaa kuin esimerkiksi haastattelututkimuksessa, sillä lisäkysymyksiä ei voitu esittää (0,5).